

Motion till riksdagen 2010/11:Ub266

av **Jabar Amin m.fl. (MP)**

Vinst och kvalitet i fristående skolor

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda införande av en plikt att anmäla vinstutdelning i friskoleföretag till Skolinspektionen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa ett förbud mot vinstutdelning i friskoleföretag i de fall där det finns icke åtgärdade anmärkningar hos Skolinspektionen mot verksamheten.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa en plikt att anmäla ägarbyte till Skolinspektionen vid överlåtelse av företag eller koncernbildningar som inbegriper friskolor.

Motivering

Så sent som på 1980-talet hade barn och föräldrar ingen som helst valmöjlighet – den närmaste kommunala grundskolan var det enda alternativet för barnens skolgång. Barn som bodde i miljonprogramsområden var hänvisade till miljonprogramsområdenas skola. Barn som bodde i innerstaden gick i innerstadsskolorna. Bostadssegregationen slog fullt ut igenom i barnens skolgång. Det fanns också privatskolor, även om de var mycket få. De kunde delas upp i två grupper, skolorna för de rika som kostade mycket och idealistiskolorna (t.ex. Waldorfskolor) som kostade mindre men ändå mycket och som finansierades av idealister och låga lärarlöner.

Miljöpartiet de gröna var pådrivande i friskole- och valfrihetsreformen som på 1990-talet skapade en unik skolsituation i Sverige. Det blev fritt att välja vilken kommunal grundskola du ville i din kommun. I dag utnyttjar ofta upp till 30 procent av föräldrarna denna möjlighet. Privatskolorna blev friskolor och förbjöds ta ut avgifter från föräldrarna samtidigt som de fick samma

Fel! Okänt namn på

finansiering som kommunala skolor och ställdes under Skolverkets kontroll. Alla friskolor öppnades för alla barn och föräldrar. Från att ha varit skoltjänstemännens och politikernas skolor helt och hållet blev de även barnens och föräldrarnas. Om man är missnöjd med sin skola kan man i dag byta. Det var inte möjligt tidigare.

Friskolorna har vitaliserat det svenska skolväsendet. Många kommunala skolor har vittnat om att det nytänkande som friskolor i deras närhet kommit med har inspirerat även dem. Möjligheten för elever att välja skola har lett till att skolorna tvingats utveckla sig och förbättra sin verksamhet. Det svenska utbildningsväsendet är starkt styrt genom lagar och förordningar. Trots det förekommer missförhållanden på skolor runtom i landet. Miljöpartiet tror inte att en stark centralstyrning av skolan automatiskt garanterar en bra skola. Vi är övertygade om att en större frihet för skolorna att utforma den egna verksamheten kan ge en bättre skola. För att varje elev ska få så bra möjligheter att utvecklas som möjligt så måste det finnas förutsättningar för att lägga upp undervisningen på olika sätt och skapa lösningar som fungerar.

Den ökade friheten för även med sig ett ökat ansvar för skolorna. Alla har rätt till en likvärdig utbildning och det är statens ansvar att se till att den rättigheten är verklighet för landets elever. Därför måste vi ha en bra tillsyn av våra skolor. Det är även viktigt att sanktionsinstrumenten är så lika som möjligt för alla skolor. Det ska inte vara skillnader i villkor beroende på vilken huvudman en skola har, utan kommunala och fristående skolor ska behandlas så lika som möjligt. Mångfalden inom svensk skola är här för att stanna, och Miljöpartiet värnar den.

Miljöpartiet välkomnar att regeringen i den nya skollagen tagit till sig de olika åtgärder för att stärka tillsynen av skolor i landet som vi har velat se i många år och som vi motionerade om för två år sedan. Vi kan konstatera att såväl vitesrätt för Skolinspektionen som möjligheten att omedelbart stänga skolor som gravt missköter sig finns med i den nya skollagen.

Samtidigt finns det ett ämne som saknas i den nya lagen och som diskuteras mycket inom skolvärlden i dag; det är problematiken kring fristående skolor som arbetar fram ett överskott under skolåret och hur det hanteras. Även frågan om fristående skolor som överläts till nya ägare inom ramen för företagsköp måste aktualiseras. Dessa frågor är nya eftersom knappast någon vid införandet av friskolereformen kunde föreställa sig den otroliga framgångssaga som detta skulle bli. Det är helt klart att friskolor har kommit till Sverige för att stanna och att det svenska folket gillar dem.

Vi vill i denna motion peka på ett antal åtgärder för att säkra kvaliteten vid eventuella vinstutdelningar och för att säkerställa informationshanteringen vid ägarbyte i friskolor i större skala. Vi lägger fram våra förslag för att trygga det breda förtroende som fristående skolor åtnjuter i vårt land och ge förslag till hur regelverket kan anpassas till förändrade förhållanden.

Extra kontroll och begränsning vid vinstutdelning

All verksamhet behöver start- och investeringskapital, och så även fristående skolor. När man startar en skolverksamhet behövs ett startkapital, och även vid större investeringar som t.ex. byggnationer och utvidgningar. Detta kapital ställs oftast till förfogande av aktieägare som känner sig förbundna till och tror på verksamheten. Men någon gång i framtiden vill man kanske få tillbaka sitt investerade kapital, och gärna med en ränta som motsvarar värdeutvecklingen. Detta sker oftast i form av vinstutdelning till aktieägare från bolaget. Detta är en ordning som förekommer i alla bolag i Sverige, men när det gäller fristående skolor har debattens vågor gått höga om vinstutdelning.

Vi vill börja med att konstatera att Miljöpartiet är klar motståndare till all slags kvartalskapitalism inom friskolevärlden. Vi tror inte heller att några skolor skulle kunna överleva på längre sikt om deras mål enbart var att tjäna pengar och generera så stora vinster som möjligt. Om det är målet för ens verksamhet bör man nog rekommendera andra affärsområden. Skol- och utbildningsområdet kan i första hand karakteriseras som ett mycket långsiktigt affärsområde. Det är viktigt att vi verkar för att säkerställa detta.

Vi från Miljöpartiets sida anser att det är nödvändigt att stärka kontrollen av kvaliteten i förhållande till vinstutdelningen. Vi säger nej till förbud mot vinstutdelning. Men vi anser att om ett friskolebolag delar ut vinst ska detta anmälas till Skolinspektionen för kännedom. Skolinspektionen har ansvaret att granska att fristående och kommunala skolor håller kvaliteten i sin verksamhet. Om Skolinspektionen anser att det är nödvändigt att kontrollera om de ekonomiska förutsättningarna för en eventuell vinstutdelning kan ha skapats genom att verksamheten bedrivits med en undermålig kvalitet, kan man vidta åtgärder när man får information om vinstutdelningen. Vi anser även att vinstutdelning inte ska vara tillåten i de fall där det finns icke åtgärdade anmärkningar på verksamheten från Skolinspektionens sida. Först när anmärkningarna är åtgärdade ska en vinstutdelning kunna ske.

Anmälningsplikt vid ägarbyte

Många fristående skolor ingår i dag i koncernbildningar av olika slag. Detta var en utveckling som inte kunde förutses när friskolelagen skapades. Skolinspektionen ansvarar för kontrollen av verksamhetens kvalitet när det gäller såväl fristående som kommunala skolor. Denna kontroll gäller oavsett vem som är huvudman och ska garantera en likvärdig skola över hela landet oavsett huvudman.

Samtidigt är det viktigt att ägarförhållanden kring fristående skolor är klarlagda och att Skolinspektionen kan vidta åtgärder om myndigheten misstänker att något sker som kan tänkas minska kvaliteten i verksamheten. Därför föreslår vi att en bestämmelse införs om att ägarbyte av fristående skolors huvudmän, i form av t.ex. bolagsförsäljningar, koncernförsäljningar eller liknande, alltid ska anmälas till Skolinspektionen. Skolinspektionen kan där-

Fel! Okänt namn på

efter avgöra om myndigheten behöver få in mera information i ärendet och har i så fall naturligtvis rätten att kräva in det.

Stockholm den 21 oktober 2010

Jabar Amin (MP)

Esabelle Dingizian (MP)

Peter Rådberg (MP)